

YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON VALVONTA- SUUNNITELMA 2015–2019 Päivitys vuodeksi 2019

Oiva-tarkastukset

Uimarannat

Tarkastukset

Juomavesi

Uima-altaat

Elintarvikkeet

Tupakan myynti ja tupakointikielto

Elintarvikehuoneistot

....ym. kuuluvat ympäristöterveydenhuollon alaan

Sisältö

1. JOHDANTO	2
2. YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON VALVONNAN TAVOITTEET	2
3. RESURSSIT	3
3.1 Henkilöstöresurssit	3
3.2 Talousresurssit	4
4. TYÖAJAN TARVE	4
5. PAINOPISTEET	6
5.1 Vuosien 2015–2019 painopisteet	7
6. HENKILÖSTÖN TÄYDENNYSKOULUTUS	8
7. VALVONTAMAKSUT	9
8. LAATUJÄRJESTELMÄ	9
9. LABORATORIOANALYYSIT	10
10. VIESTINTÄ JA ASIAKASPALVELU	10
11. ERITYISTILANTEISIIN (=HÄIRIÖTILANTEISIIN) VARAUTUMINEN	11
11.1 Vesivälitteisten epidemioiden ja ruokamyrkytyssepidemioiden selvittely.....	11
12. VALVONTASUUNNITELMAN ARVIOINTI	13
13. VALVONTASUUNNITELMAN JA SEN ARVIOINNIN HYVÄKSYMINEN	14

Liitteet:

Liite 1	Elintarvikevalvontasuunnitelma 2015–2019, päivitys 2019
Liite 2	Terveysturvallisuuden valvontasuunnitelma 2015–2019, päivitys 2019
Liite 3	Tupakkalain valvontasuunnitelma 2015–2019, päivitys 2019

1. JOHDANTO

Valvontaohjelman laatimisvaatimus sisältyy seuraaviin lakeihin:

- Elintarvikelaki (23/2006)
- Terveysturvallisuuslaki (763/1994)
- Tupakkalaki (549/2016)
- Eläinlääkintähuoltolaki (765/2009)

Valvontasuunnitelman sisältö noudattaa ympäristöterveydenhuollon valvonnan yhteisten, vuosien 2015 – 2019 valtakunnallisten ohjelmien päivitystä vuodeksi 2019. Yhteistoiminta-alueen omat valvontasuunnitelmat päivitetään vuosittain. Tähän suunnitelmaan sisältyvät erillisinä liitteinä elintarvike-, terveysturvallisuus- ja tupakkavalvonnan toimialakohtaiset suunnitelmat. Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sekä kuntien järjestämien eläinlääkäripalvelujen valvontaa varten laaditaan erillinen suunnitelma.

Kunta on velvollinen laatimaan ympäristöterveydenhuollon säännöllistä valvontaa koskevan suunnitelman toimialueellaan. Paikalliset erityispiirteet vaikuttavat riskinarvioinnin kautta kussakin kunnassa toteutettavaan valvontaan.

Kunta voi laatia suunnitelman joko yhdeksi tai useaksi vuodeksi kerrallaan. Kunnan valvontasuunnitelma on tarkistettava ja käsiteltävä kunnan monijäsenisessä toimielimessä tarvittaessa, mutta vähintään kolmen vuoden välein. Tarkistetut ja päivitetty valvontasuunnitelmat hyväksytään vuosittain Pietarsaaren sosiaali- ja terveysturvallisuuden valvontajaostossa, jotta luottamushenkilöt saavat tietoa valvonnan tehtävistä, hankkeista ja resursseista. Päivitykset ja lisätiedot käsitellään henkilöstökokouksissa, ja ympäristöterveydenhuollon päällikkö vastaa päivitysten kirjaamisesta suunnitelmiin.

Sosiaali- ja terveysturvallisuuden kotisivuilla on ollut tietoa valvontasuunnitelmien päivittämisestä vuodeksi 2019. Kommentteja ei saapunut.

Toimintaamme ohjaavien keskusviranomaisien osalta tapahtuu muutos uuden Ruokaviraston aloittaessa toimintansa 1.1.2019. Aikaisempi Evira (Elintarviketurvallisuusvirasto), Mavi (Maaseutuvirasto) ja Mitpa (osa Maanmittauslaitoksen tietotekniikkapalvelukeskusta) yhdistyvät yksiköksi, jonka nimi on Ruokavirasto. Vuoden 2019 suunnitelmassa käytetään vielä nimitystä Evira tarkoitettaessa aikaisempina vuosina annettuja määräyksiä ja ohjeita.

2. YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON VALVONNAN TAVOITTEET

Ympäristöterveydenhuolto on itsenäinen tulosalue Pietarsaaren sosiaali- ja terveysturvallisuudessa. Yhteistoiminta-alue käsittää isäntäkuntana toimivan Pietarsaaren kaupungin lisäksi Pedersören kunnan, Luodon ja Uudenkaarlepyyn. Ympäristöterveydenhuoltotyön tavoitteena on edistää ja valvoa elinympäristön ja yksilön terveyttä ja turvallisuutta sekä eläinten terveyttä ja hyvinvointia ja tiedottaa asiakkaille, miten haitoilta voi suojautua. Laadukkaan ympäristöterveydenhuollon valvon-

nan varmistaminen edellyttää, että valvonta on suunnitelmallista, sitä tehdään riittävin voimavaroin ja se on oikein kohdennettua, tehokasta sekä eri toimijoita tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti kohtelevaa.

Valvonnalla varmistetaan ympäristöterveydenhuollon lakien noudattaminen toiminnanharjoittajia ja kuluttajia neuvomalla, ohjaamalla ja kouluttamalla, tekemällä tarkastuksia, ottamalla näytteitä, antamalla lausuntoja ja varautumalla erityistilanteisiin. Valvontaviranomaisen on myös seurattava, että toimija poistaa epäkohdat. Tarvittaessa valvontaviranomainen ryhtyy hallinnollisiin pakkokeinoihin epäkohtien korjaamiseksi.

Hyvin toimivan ympäristöterveydenhuollon avulla voidaan välttää/minimoida epidemioita sekä vähentää terveydenhuoltopalvelujen käyttöä. Myös monet pitkäaikaisairaudet ovat ehkäistävissä, jos ongelmat korjataan ajoissa, esim. sisäilmaongelmat.

Valvontasuunnitelma on ehkäisevän valvonnan työväline. Valvontasuunnitelmas-
sa on määritelty vuoden aikana suoritettavat suunnitellut tarkastukset ja näytteenotot. Valvontasuunnitelmasta ilmenee valvontatarve, joka perustuu valtakunnalliseen valvontaohjelmaan, jossa on ilmoitettu mm. erityyppisten kohteiden tarkastustiheys ja tarkastuksiin käytettävä aika. Jokaiselle ehkäisevän valvonnan osa-alueelle eli elintarvike-, terveydensuojelu- ja tupakkavalvonnalle on lisäksi erilliset tavoitteet ja painotusalueet, jotka on kuvattu liitteissä 1 - 3. Valvontasuunnitelmaan sisältyy myös aikaisempien vuosien tarpeisiin perustuva arvio suunnitelmattomaan ja kiireelliseen valvontaan tarvittavasta ajasta.

3. RESURSSIT

3.1 Henkilöstöressit

Ympäristöterveydenhuollolla on 13,5 virkaa/toimea, jotka jakautuvat kahteen kustannuspaikkaan, eläinlääkintähuoltoon ja terveysvalvontaan. Taulukossa 1 ovat vuoden 2019 talousarvioon sisältyvät henkilötyövuodet kustannuspaikoittain.

Terveysvalvonta (henkilötyövuodet):	Eläinlääkintähuolto (henkilötyövuodet):
Ympäristöterveydenhuollon päällikkö (0,85)	Ympäristöterveydenhuollon päällikkö (0,15)
Toimistos sihteeri (0,85)	Toimistos sihteeri (0,15)
Terveystarkastaja (6)	Hygieniennikkoeläinlääkäri (1)
Näytteenottaja (0,5)	Valvontaeläinlääkäri (1)
	Praktikkoeläinlääkäri (3)

Taulukko 1. Virat/toimet 1.1.2019

Henkilöstötilanne on ollut haastava etenkin vuoden 2018 jälkipuoliskolla. Vuoden lopussa terveystarkastajan virkoja on 1,3 vähemmän kuin oli suunniteltu, ja valvontaeläinlääkäreitä ei ole lainkaan. Vuoden 2019 alussa kuudesta terveystarkastajan virasta on täytetty viisi, kolme 100-prosenttisesti ja kaksi virkaa n. 85-prosenttisesti henkilökohtaisten osa-aikatyötoiveiden vuoksi. Yksi virka on ainakin vuoden alussa täyttämättä. Tavoitteena on, että vuonna 2019 kaikki terveystarkastajan virat saadaan täytettyä sijaisjärjestelyjen avulla. Terveysvalvonnassa on ollut 1.9.2015 alkaen näytteenottajan toimi, minkä johdosta terveystarkastajat voivat käyttää työaikaansa tehokkaammin varsinaisiin valvontatehtäviin. Valvontatyökokemusta omaavia sijaisia ei ole helppo saada.

Myös hygieenikkoeläinlääkärin virka on vuonna 2019 osittain täyttämättä. Toiveissa on, että avoimena oleva valvontaeläinlääkärin virka saadaan täytettyä, mutta juuri valvontaeläinlääkäreiden virkojen täyttäminen on tällä hetkellä vaikeaa myös muualla maassa. Eläinlääkintähuollon henkilöstötilanne ei ole tyydyttävä, mikä on haaste vuonna 2019.

3.2 Talousresurssit

Vuodeksi 2019 hyväksytyn talousarvion mukaan ympäristöterveydenhuollon toimintakustannukset ovat yhteensä 1 054.761 € (terveysvalvonta 526.528 € ja eläinlääkintähuolto 528.233 €), josta henkilöstökulujen osuus on 795.821 € (75,5 % kokonaistalousarviosta). Vuodeksi 2019 on terveystarkastuksen maksutuotoiksi budjetoitu 75.000 €.

4. TYÖAJAN TARVE

Taulukko 2 sisältää kohteiden määrän ja vuodeksi 2019 suunniteltujen henkilötyöpäivien määrän marraskuussa 2018 rekisteröityjen kohteiden mukaan. Sarakkeeseen ”Suunnitellut henkilötyöpäivät 2019” on laskettu henkilötyöpäivien tarve. Suunnitelmallisen valvonnan henkilötyöpäivät perustuvat keskusviranomaisen suositusten ja oman riskinarvioinnin mukaan laskettuun tarpeeseen. Muut henkilötyöpäivät ovat arvio, joka perustuu aikaisempien vuosien tarpeeseen.

Valvonta-ala	Kohteiden määrä	Suunnitellut henkilötyöpäivät 2019
Elintarvikevalvonta		237 seuraavasti:
– suunnitelmallinen valvonta	888	162
– näytteenotot		5
–suunnittelematon		70

valvonta		
Terveydensuojelun valvonta		343 seuraavasti:
– suunnitelmallinen valvonta	364	98
– näytteenotot		95
– suunnittelematon valvonta		150
Tupakkavalvonta		7 seuraavasti:
– suunnitelmallinen valvonta	55	5
– näytteenotot		0
– suunnittelematon valvonta		2
Sisäiset palaverit		40
Ajoaika		55
YHTEENSÄ	1307	682

Taulukko 2. Kohteiden määrä ja resurssien tarve valvonta-aloittain

Henkilötyöpäivät on laskettu kolmen valvonta-alamme suunnitelmallisen valvonnan, näytteenottojen ja suunnittelemattoman valvonnan sekä sisäisten palaverien ja ajoaikojen osalta. Suunnitelmallisen valvonnan henkilötyöpäiviin sisältyvät vuodeksi 2019 riskinarvioinnin mukaan suunnitellut päivät, jotka on eritelty toimialakohtaisissa liitteissä. Myös riskinarvioinnissa näytteenottojen henkilötyöpäivät ovat suurimmaksi osaksi mainituissa liitteissä olevia suunniteltuja näytteenottoja, mutta niihin sisältyy myös arvio mahdollisesta suunnittelemattomasta näytteenotosta. Suunnittelemattoman valvonnan henkilötyöpäiviin sisältyvät esim. ennakoimattomat tarkastukset, epidemioiden ja valitusten selvitykset, pakkokeinot, lausunnot ja päätökset/käsittelyt. Ajan tarve on arvioitu aikaisempien vuosien toteuman mukaan. Tietokoneohjelmaan kirjataan myös ajoaika, ja sen vuoksi voidaan laatia erillinen arvio tarvittavasta ajoajasta alueellamme.

Taulukkoon 2 sisältyvät 682 henkilötyöpäivää ovat ne työpäivät, jotka vaadittaisiin valvontaan keskusviranomaisten suositusten ja oman riskinarvioinnin mukaan. Kaikki taulukon 2 henkilötyöpäivät ovat tietokoneohjelmaan kirjattavia päiviä. Vuonna 2018 valvontaan kirjataan n. 628 henkilötyöpäivää. Jos 6 terveystarkastajan virkaa ovat täytettyinä vuonna 2019, tulisi suunnitelmaa kyetä noudattamaan tyydyttävällä tavalla.

Terveysvalvonta laatii vuodeksi 2019 oman, yksityiskohtaisemman työsuunnitelman, joka perustuu tähän valvontasuunnitelmaan ja huomioi resurssimme vuoden alussa. Riskinarvioinnin mukaan valvotaan ensisijaisesti kohteita, joissa on suu-

rimmat riskit, esim. elintarvikkeiden valmistus, talousvesi, kohteet joissa oleskelee altistuvia ryhmiä (lapsia, vanhuksia) sekä kohteet, joita ei ole tarkastettu viime vuosina. Lisäksi jokainen terveystarkastaja laatii henkilökohtaisen työsuunnitelman, jossa otetaan huomioon sekä suunnitelmalliset tarkastukset, näytteenotot ja painopisteet että osittain suunnittelematon valvonta.

Kattavaa etukäteissuunnitelmaa on kuitenkin mahdotonta laatia ennakoimattomien tekijöiden vuoksi. Esimerkiksi ruokamyrkytysten tai vesivälitteisten epidemioiden, pakkokeinojen sekä koulujen/päiväkotien sisäilmaongelmien selvittelyyn kuulu runsaasti työaikaa.

Taulukossa 2 eritellyn kirjatun työajan lisäksi kuluu paljon aikaa myös esim. kehittämis- ja laatutyöhön, uusiin asetuksiin ja direktiiveihin liittyvään koulutukseen ja itseopiskeluun, riskinarviointeihin, asiakkaille suunnattuun tiedotukseen ja neuvontaan, eri palavereihin ja kokouksiin sekä hallinnollisiin tehtäviin.

Myös vuonna 2019 kuluu työaikaa keskeisen tietojärjestelmän ylläpitoon ja tietojen kirjaamiseen. Tammikuussa 2019 otetaan käyttöön täysin uusi kansallinen ympäristöterveydenhuollon tietojärjestelmä VATI, jonka sisäänajo vaatii resursseja. Vuosien 2015–2019 valtakunnallisessa valvontaohjelmassa tähdennetään, että kuntien tulee varautua siihen, että tietojärjestelmätyö vaikuttaa valvontayksikköjen toimintaan kaudella. Uuden VATI-ohjelman tavoitteena on vähentää aikaa, joka nykyään kuluu tietojen viemiseen nykyisiin tietojärjestelmiin. Työ- ja elinkeinoministeriössä on meneillään hankekokonaisuus, jonka tavoitteena on yrityksille tarkoitettujen sähköisten asianhallintajärjestelmien kokoaminen siten, että ne ovat helposti käytettävissä. Suunnitelmien mukaan maaliskuusta 2019 alkaen on mahdollista tehdä sähköisiä ilmoituksia VATI-ohjelman kautta.

Maakuntauudistuksen mukaan ympäristöterveydenhuolto siirtyy kunnilta maakuntien alaisuuteen 1.1.2021 lukien. Asian suunnittelu on täydessä vauhdissa ja vaatii merkittäviä työpanoksia myös tulevana vuosina, jos uudistus etenee. Nykyisin kolmessa eri valvontayksikössä Pohjanmaalla (Pietarsaari, Länsirannikko ja Vaasa) suoritettavat ympäristöterveydenhuollon tehtävät (elintarvike-, terveydensuojelu- ja tupakkavalvonta sekä eläinlääkintähuollon valvonta) tulevat nykyisten suunnitelmien mukaan käsittämään myös alkoholihallinnon palvelut maakuntauudistuksen jälkeen. Alkoholihallinto kuuluu nykyään aluehallintovirastoille. Suunnitteilla on, että eri tiimit vastaavat eri kokonaisuuksista, esim. elintarviketiimi, terveydensuojelutiimi jne. Lisäksi tulevan maakunnan suurena haasteena on eläinlääkintähuollon turvaaminen maakunnan kaikissa osissa etenkin päivystysaikana.

5. PAINOPISTEET

Painopisteitä kuvataan pääasiassa alakohtaisissa suunnitelmissa, liitteissä 1-3 ja eläinlääkintähuollon suunnitelmassa. Tässä suunnitelman osassa kuvataan koko valvonnan yhteisiä painopisteitä. Nämä painopisteet liittyvät lähinnä sisäisten prosessien ja työskentelytapojen parantamiseen sekä kehittämishankkeisiin. Painopisteiden avulla pyrimme tehostamaan valvontaa ja tekemään siitä riskiperusteisempää ja kattavampaa.

5.1 Vuosien 2015–2019 painopisteet

Ympäristöterveydenhuollon yleisten valtakunnallisten painopisteiden osalta tehtiin päivitys vuosiksi 2018-2019. Terveysvalvonnan ohjelmakauden 2015–2019 teemana on valvonnan vaikuttavuus, ja valtakunnallisen ohjelman mukaan sitä edistetään seuraavia tavoitteita toteuttamalla:

1. Valvonnan riskiperusteisuuden ja tehokkaan kohdentamisen varmistaminen
2. Valvonnan maksullisuuden edistäminen
3. Tietojärjestelmien kehittäminen ja hyödyntäminen
4. Valvonnan näkyvyyden varmistaminen

Terveysvalvonta pyrkii saavuttamaan tavoitteet seuraavin keinoin:

1. Kohteidemme riskinkartoitusta parannetaan ja kehitetään siten, että resursseja voidaan käyttää tehokkaasti. Kaikkien elintarvikehuoneistojen tarkastustiheys on määritelty Eviran riskiluokitusohjeessa ja omassa riskinarvioinnissa. Terveys- ja elintarvikehuoneistojen tarkastustiheys on laadittu kohdekohtaiset riskiluokitukset eräille kohderyhmille, ja muille kohderyhmille käytetään Valviran yleistä riskiluokitusta. Riskejä arvioidaan jatkuvasti siten, että valvontaa voidaan suunnata niihin kohteisiin, joissa sille on eniten tarvetta. Kohteiden tarkastustiheys suunnitellaan valvontatarpeen, eikä käytettävissä olevien resurssien mukaisesti. Valitukseen/kanteluihin/epäilyihin liittyvä valvonta asetetaan kuitenkin suunnitelmallisen valvonnan edelle.
2. Kunnallisen valvontasuunnitelman mukainen valvonta on maksullista. Taksa laaditaan siten, että laskettu tuntimaksu vastaa todellisia kustannuksia. Poikkeuksena on tupakkalaissa tarkoitettu valvontamaksu, joka on veron luonteinen ja saattaa sen vuoksi ylittää todelliset kustannukset.
3. Eviran ja Valviran määräysten mukaan kuntien tulee toimittaa kohde- ja valvontatiedot sähköisesti keskitettyihin KUTI/YHTI- ja VYHA-tietojärjestelmiin. KUTI on keskitetty valtakunnallinen tietojärjestelmä elintarvikevalvontakohteille ja valvontatiedoille. YHTI on terveydensuojelu- ja tupakkavalvonnan vastaava järjestelmä. Tammikuusta 2019 lukien kansallinen tietojärjestelmä VATI korvaa nämä kansalliset järjestelmät sekä tietojärjestelmä Tarkastajan, joita käytämme nyt omassa yksikössämme. VYHA on ympäristöterveydenhuollon keskitetty toiminnanohjaus- ja tietojenkäsittelyjärjestelmä.
4. Valvonnan näkyvyyden edistäminen edellyttää suunnitelmallista, säännöllistä ja monipuolista viestintää. Pyrimme käyttämään eri viestintäkanavia, esim. sosiaali- ja terveystieteiden verkko- ja Facebook-sivuja sekä paikallisia sanomalehtiä ja radiokanavia.

Neljän valtakunnallisen painopisteen lisäksi terveystarkastuksella on kaksi omaa painopistettä:

1. Laadun kehittämisen jatkaminen SHQS-kriteerien kautta. Sosiaali- ja terveystarkastukselle ja sen myötä myös terveystarkastukselle myönnettiin elokuussa 2016 SHQS-laaduntunnustus, joka uusitaan vuoden 2019 aikana. Ympäristöterveydenhuolto käyttää myös sähköistä LaatuNet-laaturjestelmää, joka on kehitetty erityisesti kuntien ja tulevien maakuntien ympäristöterveydenhuoltoa varten.
2. Henkilöstön erikoistumisen mahdollistaminen. Koska ympäristöterveydenhuolto valvoo useita ja hyvin erilaisia aloja (elintarvikkeet, terveydensuojelu sekä tupakka ja nikotiini), on tarkoituksenmukaista, että henkilöstö voi erikoistua johonkin alaan/joihinkin aloihin, kuitenkin siten, että meillä on henkilöstöä, jolla on kaikkien osa-alueiden osaamista. Erikoistuminen on toteutettu siten, että kolme terveystarkastajaa työskentelee terveydensuojelun ja kolme elintarvikkeiden parissa. Tupakkalain valvonnasta huolehtii elintarviketiimi asian koskiessa myyntiä tai muuta elintarvikehuoneistoihin liittyvää, ja terveydensuojelutiimi, kun kyseessä on tupakointikielto lapsille ja nuorille tarkoitetuissa tiloissa sekä asuntoyhteisöissä. Tarvitaan vielä erikoistumista kahden pääalan (elintarvikevalvonta ja terveydensuojeluvalvonta) sisällä, jotta valvonta olisi mahdollisimman laadukasta.

6. HENKILÖSTÖN TÄYDENNYSKOULUTUS

Tehokas ympäristöterveydenhuollon valvonta edellyttää henkilöstön osaamisen varmistamista. Olennaisena osana toiminnan kehittämistä on yhteistoiminta-alueen viranhaltijoiden erikoistuminen. Terveystarkastuslain (1326/2010) 5 §:n mukaan kunnan tai sairaanhoitopiirin kuntayhtymän on huolehdittava siitä, että terveydenhuollon henkilöstö osallistuu riittävästi terveydenhuollon täydennyskoulutukseen. Määräys koskee myös ympäristöterveydenhuollon henkilöstöä. Ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisessa valvontaohjelmassa 2015–2019 on määritelty, että hyvä koulutustavoite on kahdeksan koulutuspäivää ympäristöterveydenhuollon työntekijää kohden.

Henkilöstö osallistuu vuosittain ajankohtaiseen täydennyskoulutukseen. Henkilöstön täydennyskoulutukseen osallistumista varten on varattu talousarviovaroja. Vuodeksi 2019 koulutusta varten on varattu 7.300 €, mikä on 540,74 €/henkilö. Tuo summa ei riitä kahdeksaan koulutuspäivään työntekijää kohden. Keskusviranomaisten järjestämä koulutus on usein kunnille maksutonta, mutta koska useimmat kurssipäivät pidetään Helsingissä, syntyy matkoista ja mahdollisesta yöpymisestä kuitenkin kustannuksia. Terveystarkastuksen tiloissa tai Vaasassa/Kokkolassa järjestetyn videoyhteyden kautta on ollut mahdollista seurata yhä useampia koulutustilaisuuksia, mikä vähentää kuluja huomattavasti ja mahdollistaa useampien henkilöiden osallistumisen koulutustilaisuuksiin.

Vuosittain laaditaan koulutussuunnitelma, ja henkilöstöllä on itsellään mahdollisuus ehdottaa tarvitsemiaan koulutuksia. Koulutukseen osallistunut selostaa oleellisim-

man sisällön terveysturvallisuuden viikkopalaverissa. Siten koulutuksen sisällöstä hyödyttävät myös ne, jotka eivät ole osallistuneet koulutukseen.

7. VALVONTAMAKSUT

Kaikki kunnallisen valvontasuunnitelman mukainen valvonta on maksullista. Kunnan valvonnasta perimät maksut eivät kuitenkaan kata kaikkia valvonnasta aiheutuvia kustannuksia. Valvontamaksut tulisi käyttää ympäristöterveydenhuollon resurssien turvaamiseen. Maksun määräytymisen periaatteena on vuosittaista tupakkavalvontamaksua lukuun ottamatta, että valvonnasta perittävien maksujen tulee vastata valvonnasta kunnalle aiheutuvia todellisia kustannuksia. Lisäksi talousarviossa on varattava varoja yllättäviin tilanteisiin, kuten esimerkiksi elintarvike- ja vesivälitteisten epidemioiden varalle tai valitusten selvittämiseen, koska kunta ei voi periä maksua niiden tutkimisesta ja selvittämisestä. Myöskään neuvonnasta ja tiedotuksesta ei voida periä maksua.

Valvontasuunnitelmien mukaisista tarkastuksista peritään hyväksytyyn taksaan mukainen maksu. Poikkeuksena tästä on tupakkalain valvonta, josta ei peritä enää erillistä tarkastusmaksua, vaan siitä peritään vain hakemuksen/ilmoituksen käsittelymaksu, sekä vuosimaksu, joka käsittää myyntiluvan valvonnan. Myös tämä vuosimaksu sisältyy hyväksytyyn taksaan.

Valvontahankkeisiin liittyvät tarkastukset voivat olla maksullisia, jos ne sisältyvät valvontasuunnitelmaan. Uusintatarkastukset ovat myös pääsääntöisesti maksullisia samoin kuin uuden kohteen hyväksyminen/ilmoituksen käsittely. Tuntimaksun määrä perustuu valvonnan suorittamisesta aiheutuneisiin todellisiin kokonaiskustannuksiin ja lasketaan kuntaliiton yleiskirjeen 10/80/2011 mukaisesti.

Taksa tarkistetaan vuosittain edellisvuoden tietojen sekä seuraavaksi vuodeksi hyväksytyyn talousarvion perusteella ja se päivitetään tarvittaessa. Vuonna 2019 terveysturvallisuus saa maksutuottoina arviolta 75.000 €.

8. LAATUJÄRJESTELMÄ

Terveysturvallisuudella on laatujärjestelmä, joka käsittää koko toiminta-alueen. Nykyinen laatuksikirja päivitettiin vuonna 2018.

Terveysturvallisuuden laatujohtaminen:

Laatujohtamisen tavoitteena on taata tasa-arvoinen, ammattimainen ja puolueeton valvonta. Lisäksi laatujohtamisen tarkoituksena on toiminnan tehostaminen. Hyvän laadun tukipilarina on ammattitaitoinen henkilöstö, joka on perehtynyt laadunvarmistustustyöhön ja ymmärtää sen tärkeyden.

Terveysturvallisuus katsoo, että valvonnan suunnittelu, tarkastukset ja dokumentointi ovat toiminnan keskeisiä elementtejä. Valvonnan suunnittelu käsittää yhteisten ja henkilökohtaisten valvontasuunnitelmien laatimisen valvonnan painopistealueita varten. Suunnittelussa otetaan huomioon valtakunnalliset valvontaohjelmat. Suun-

nitelmien tulee olla helposti ymmärrettäviä ja ne päivitetään vuosittain. Asiakkaita kohdellaan asiallisesti, ammattimaisesti ja puolueettomasti. Dokumentointi käsittää raporttien laatimisen, suoritteiden kirjaamisen tietotekniikkaohjelmaan sekä raportoinnin keskusviranomaisille.

Laatujärjestelmä perustuu jatkuvan parantamisen periaatteelle, jota toteutetaan esim. sisäisten ja ulkoisten auditointien kautta.

Terveysvalvonta on saanut osana sosiaali- ja terveysvirastoa laaduntunnustuksen, joka myönnettiin elokuussa 2016 ja on voimassa elokuuhun 2019 saakka. Tunnustuksen myöntänyt Labquality Oy suorittaa vuotuiset auditoinnit, ja tunnustus uusitaan vuonna 2019.

Terveysvalvonta käyttää myös digitaalista LaatuNet-laatujärjestelmää, joka on laadittu erityisesti ympäristöterveydenhuollon tarpeisiin. LaatuNet perustuu ISO 9001-standardiin ja SHQS-järjestelmään.

9. LABORATORIOANALYYSIT

Viranomaisnäytteet on analysoitava aina akkreditoitussa laboratoriossa, jolla tulee olla myös Eviran hyväksyntä. Elintarvike- ja vesinäytteiden viranomaistutkimuksiin käytetään nykyisin Seinäjoella sijaitsevaa SeiLab Oy:tä. Sisäilmanäytteiden analysointiin käytetään Eviran hyväksymää laboratoriota.

10. VIESTINTÄ JA ASIAKASPALVELU

Ympäristöterveydenhuolto pyrkii välittämään tietoa yleisölle tiedotusvälineiden ja sosiaalisen median kautta sekä eri sidosryhmille suoran yhteydenoton, esim. sähköpostilistojen kautta. Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999) edellyttää mm., että kuntien toiminta on avointa ja antaa yksilölle tiedonsaantioikeuden. Pyrimme lisäämään ympäristöterveydenhuollon näkyvyyttä tiedottamalla etukäteen valvonnan painopisteistä ja tavoitteista sekä lisäämään toiminnan läpinäkyvyyttä julkaisemalla valvonnan tuloksia. Aktiivisella tiedottamisella erityistilanteissa varmistetaan turvallisuuden ja terveyden kannalta tärkeän tiedon saanti.

Viestintä voi olla sekä sisäistä että ulkoista. Ulkoisen viestinnän osa-alueita ovat esim. asiakaspalvelu, eri kohderyhmien tiedottaminen ja koulutus. Viestintä on suunnattu eri kohderyhmille, kuten kuntalaisille, toiminnanharjoittajille, muille viranomaisille ja muille asiakkaille.

Sekä sisäisen että ulkoisen viestinnän tulee olla avointa ja toimivaa. Sen vuoksi ympäristöterveydenhuolto on laatinut viestintäsuunnitelman. Suunnitelma käsittää sisäisen tiedotuksen, asiakaspalvelun ja -neuvonnan, tiedotusvälineet, kotisivut, luennot, tiedotustilaisuudet sekä viestinnän erityis- ja valmiustilanteissa. Viestintäsuunnitelma käydään läpi vuosittain ja päivitetään tarvittaessa. Ympäristöterveydenhuollon tavoitteena on tarjota kaikille asiakkailleen hyvää ja tasavertaista pal-

velua. Terveysvalvonnan laatu järjestelmän mukaan OIVA-raportit on lähetettävä asiakkaalle 8 työpäivän kuluessa, muut tarkastusraportit 10 päivän kuluessa, ilmoitukset käsitellään 14 päivän kuluessa ja päätökset annetaan 60 työpäivän kuluessa.

11. ERITYISTILANTEISIIN VARAUTUMINEN

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännössä ja keskusviranomaisten ohjeissa veloitetaan ao. viranomaisia laatimaan erityistilanteisiin (häiriötilanteisiin) varautumista koskeva suunnitelma. Lakeja päivitettäessä käsite erityistilanne korvataan käsitteellä häiriötilanne.

Ympäristöterveydenhuollolla on valmiussuunnitelma erityistilanteiden varalta. Suunnitelma käydään läpi vuosittain ja päivitetään tarvittaessa. Valmiussuunnitelmassa on kuvattu menettelytavat seuraavissa tilanteissa:

- talousveden ja uimaveden saastuminen
- elintarvikevälitteiset epidemiat
- sisäilmaongelmat
- tietojärjestelmän ja tietoturvan häiriöt
- kemialliset onnettomuudet
- eläinlääkinnälliset riskit ja epidemiat
- säteilyvaara
- muut riskitekijät; terroriteot

Terveysvaaratilanteet voidaan saada selville lähinnä seuraavien kautta:

- RASFF-ilmoitukset (Rapid Alert System for Food and Feed)
- Eviran ilmoitukset
- viranomaisvalvonnan tutkimustulokset
- yrittäjien omavalvonta
- valitukset
- tapaturmien tai läheltä piti -tilanteiden seurauksena kuluttajapalveluja suoritettaessa

Toimenpiteet terveystilanteissa:

1. arvioidaan mahdollisesti syntyneet terveyshaitat ja annetaan määräyksiä haitan ehkäisemiseksi tai poistamiseksi
2. tiedotetaan tilanteesta totuudenmukaisesti
3. annetaan muille viranomaisille asiantuntija-apua
4. huolehditaan tilanteen ja ympäristön seurannasta terveydelliseltä kannalta

11.1 Vesivälitteisten epidemioiden ja ruokamyrkytysepidemioiden selvittely

Vesivälitteistä epidemiaa (sekä juomavesi että uimavesi) tai ruokamyrkytysepidemiaa epäiltäessä tehdään tapauksesta selvitys viipymättä. Selvityksiä/valituksia varten on laadittu sisäiset menettelyohjeet (valmiuskansiossa). Selvitys tehdään ai-

na yhdessä terveydenhuollon kanssa. Selvityksiä varten ei ole erikseen budjetoituja varoja. Vuoden 2019 talousarvioon on varattu 3.000 € näytteiden tutkimista varten. Tuo summa käytetään sekä epidemioiden selvittelyihin liittyvien näytteiden analysointiin että esim. hankkeisiin liittyvien näytteiden analysointiin tai muihin vuoden aikana mahdollisesti ilmeneviin äkillisiin tutkimustarpeisiin. Epidemiaselvityksessä syntyy analyysikustannusten lisäksi kustannuksia myös työajasta.

Elintarvikkeiden ja veden välityksellä leviävien epidemioiden selvittämisestä annetun valtioneuvoston asetuksen (1365/2011) mukaan kunnassa tulee olla selvitystyöryhmä. Selvitystyöryhmän asettaa valvontajaosto. Yhteistoiminta-alueemme selvitystyöryhmän jäsenet on mainittu taulukossa 3. Ryhmän puheenjohtajana toimii ympäristöterveydenhuollon päällikkö.

Varsinainen jäsen	Varajäsen
Kimmo Kuisma Tartuntataudeista vastaava lääkäri	Britt-Mari Bjön Avohoidon ylilääkäri
Chatrine Norrbacka Hygieniahoitaja	Britt-Marie Granqvist Sairaanhoitaja
Marit Björkstrand Ympäristöterveydenhuollon päällikkö	Leif Karlström Terveystarkastaja
Annika Långbacka Hygieenikkoeläinlääkäri	Susanne Granbäck Kunnaneläinlääkäri
Annika Porthin Terveystarkastaja	Susanne Jankens Terveystarkastaja
Andreas Svarvar Toimitusjoht., Pietarsaaren Vesi	Ben Ingman Käyttöpäällikkö, Uudenkaarleppyyen voimalaitos Oy

Taulukko 3. Ruokamyrkytysryhmän jäsenet (joulukuu 2018)

Selvitysmenettelyyn sisältyvät seuraavat keskeiset tehtävät:

1. Selvitystyön pikainen aloitus kaikilla eri osa-alueilla (tarkastukset, näytteiden analysointi, epidemiologiset tutkimukset).
2. Epäilyistä tapauksista tehdään ilmoitus RYMY-tietojärjestelmään. Ilmoituksen tekee tartuntataudeista vastaava lääkäri.
3. Varmistetaan, että kaikki epidemian selvittelyssä tarvittavat selvitykset tulevat tehdyiksi.
4. Varmistetaan toimenpiteiden yhteen sovittaminen epidemian hallintaan saamiseksi.
5. Varmistetaan eri tutkimuksia suorittavien viranomaisten ja muiden tahojen välinen tiedonkulku.
6. Otetaan tarvittaessa yhteys muihin viranomaisiin.
7. Epidemiasta tiedottaminen asianosaisille.
8. Johtopäätökset epidemian syystä ja lähteestä.
9. Terveysvalvonta laatii Eviran mallin mukaisen loppuraportin RYMY-tietojärjestelmään

Tiedotusvastuu jakautuu seuraavasti:

- Tartuntatautilääkäri (Kimmo Kuisma tai hänen sijaisensa) vastaa sairastuneita ihmisiä ja heidän hoitoaan sekä näytteenottoa koskevasta tiedotuksesta.
- Ympäristöterveydenhuollon päällikkö vastaa epäiltyjä elintarvikkeita tai vettä sekä analyysituloksia koskevasta tiedotuksesta.
- Asianomaisen vesilaitoksen johtaja vastaa vedenpuhdistusta ja vesitekniikkaa koskevasta tiedotuksesta.

12. VALVONTASUUNNITELMAN ARVIOINTI

Terveysvalvonta seuraa suunnitelman toteutumista sisäisesti osavuosisraporttien yhteydessä kolme kertaa vuodessa tai tarvittaessa. Valvontasuunnitelman toteutumista arvioidaan keskusviranomaisen ohjeiden mukaisesti. Arviointi perustetaan valvontatilastoon. Arvioinnin tuloksia hyödynnetään tulevan toiminnan suunnittelussa.

Arviointi suoritetaan yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman mukaisen taulukon 4 mukaan.

Arviointikohde	Tarkastelu ja selvitys
Suunnitellun toiminnan ja tarkastusten kattavuus	<ul style="list-style-type: none"> • kaikkien toimialojen valvonnan kattavuus • valtakunnallisten ja omien painopisteiden valvonnan käytännön toteutus • erityyppisiin tarkastuksiin ja kohteisiin käytetty aika verrattuna suunniteltuun • tarkastuksissa esiin tulleiden epäkohtien määrä ja laatu sekä viranomaisen toimenpiteet epäkohtien korjaamiseksi ja olosuhteiden saattamiseksi määräysten mukaiselle tasolle
Tarkastusten ja näytteiden määrä (suhteessa valvontasuunnitelmaan)	<ul style="list-style-type: none"> • toteutuneiden tarkastusten lukumäärä valvontakohdetyypeittäin • näytteet ja analyysit valvontakohdetyypeittäin • valvontahankkeisiin osallistuminen
Valvonnasta saadut tulot ja niiden kohdentuminen	<ul style="list-style-type: none"> • valvonnasta saadut maksutulot toimialoittain • valvonnasta saatujen tulojen kohdentuminen, tieto siitä onko valvonnasta saadut tulot kohdennettu ympäristöterveydenhuollon valvonnan kehittämiseen
Voimavarat ja yhteistoiminta-alueen toimivuus	<ul style="list-style-type: none"> • voimavarojen riittävyys suhteessa lainsäädännön vaatimukseen, valvontatarpeeseen ja suunniteltuun

	toimintaan <ul style="list-style-type: none"> • selvitys siitä, paljonko voimavaroja on käytetty ennalta suunniteltuihin valvontatehtäviin ja paljonko muihin tehtäviin • erittely henkilöstövoimavarojen kohdentamisesta eri lakien mukaiseen valvontaan (VYHA)
Toiminnan kehittämistarpeet	<ul style="list-style-type: none"> • toimenpiteet, joilla tilannetta parannetaan seuraavana toimintavuonna
Arviointi- ja ohjauskäynnit	<ul style="list-style-type: none"> • todetut hyvät käytännöt, kehitettävät asiat ja korjattavat asiat

Taulukko 4. Paikallisen valvonnan toteutumisen arviointi

13. VALVONTASUUNNITELMAN JA SEN ARVIOINNIN HYVÄKSYMINEN

Valvontajaosto hyväksyy sekä ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman että sen arvioinnin, ja suunnitelma annetaan tiedoksi sosiaali- ja terveyslautakunnalle. Talousarvion ja taksan hyväksyy sosiaali- ja terveyslautakunta.